

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
t.a.v. staatssecretaris de heer H. Bleker
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

BETREFT Medezeggenschap en (I)MVO

DEN HAAG 26 oktober 2011

ONS KENMERK 11.06775

BIJLAGE(N) 1

Geachte heer Bleker,

In een Algemeen Overleg van de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie op 27 april jl. heeft u onder meer overleg gevoerd over rapportageverplichtingen van ondernemingen in het kader van (internationaal) maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO). U gaf tijdens dat overleg aan dat in de Wet op de ondernemingsraden (WOR) voor de grotere ondernemingen reeds de verplichting tot het opstellen van een sociaal jaarverslag bestaat en dat daaraan een hoofdstuk zou kunnen worden toegevoegd over duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het opnemen van een hoofdstuk in het sociaal jaarverslag over duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen kan de verdere bewustwording en het gesprek binnen de onderneming zelf over deze onderwerpen stimuleren, zo stelde u in het overleg. Tijdens het overleg heeft u voorts aangegeven hierover met de SER in overleg te zullen treden.

U heeft de raad (mondeling) de vraag voorgelegd of hij een stimulerende rol voor de ondernemingsraad ziet weggelegd bij het bevorderen van (I)MVO. De ontvangst van een advies in oktober 2011 stelt u daarbij op prijs.

Het dagelijks bestuur van de raad heeft op 16 september 2011 besloten de afhandeling van de adviesaanvraag te delegeren aan de Commissie Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

Betrokkenheid ondernemingsraad bij (I)MVO

Volgens de raad ligt een stimulerende rol voor de ondernemingsraad bij het bevorderen van (I)MVO voor de hand. De ondernemingsraad is immers ingesteld in het belang van het goed functioneren van de onderneming in al haar doelstellingen en algemeen wordt erkend dat de zorg voor de maatschappelijke aspecten van het ondernemen een hedendaags basiskenmerk van ondernemen is.

Volgens de raad biedt de WOR, en daarnaast het Burgerlijk Wetboek (BW), verschillende aanknopingspunten om de rol van de ondernemingsraad bij (I)MVO vorm te (kunnen) geven. In de WOR kan gedacht worden aan de artikelen 23 lid 3, 24, 28, 31a en 31b. Naast deze algemene aanknopingspunten heeft de ondernemingsraad advies- en instemmingsrecht op enkele concrete aspecten van MVO.

Aanknopingspunten in het BW zijn onder meer te vinden in de artikelen 2:391 lid 1 BW (de niet-financiële aspecten in het jaarverslag) en 2:107a BW (het standpunt van de ondernemingsraad in de algemene vergadering van aandeelhouders). Volgens de raad is er geen aanpassing van de wet nodig om de ondernemingsraad een stimulerende rol te laten vervullen bij (I)MVO.

De raad is het met u eens dat het sociaal jaarverslag, naast andere documenten zoals een apart MVO-jaarverslag, bij de bevordering van (I)MVO en het gesprek over (I)MVO binnen de eigen onderneming een rol kan spelen en dit proces kan ondersteunen, met name in middelgrote ondernemingen die niet verplicht zijn om in een jaarverslag te rapporteren over niet-financiële informatie. Zo is het mogelijk dat bestuurder en ondernemingsraad naast het agenderen van (I)MVO-onderwerpen voor de overlegvergadering (artikel 24 WOR) vrijwillig aanvullende afspraken kunnen maken, bijvoorbeeld dat de bestuurder eens per jaar – dan wel vaker indien daarvoor aanleiding is – informatie geeft over het gevoerde (I)MVO-beleid en dit vervolgens integreert in het sociaal jaarverslag. Het sociaal jaarverslag legt de bestuurder ter bespreking in de overlegvergadering aan de ondernemingsraad voor. Alle werknemers kunnen via het sociaal jaarverslag kennisnemen van het gevoerde (I)MVO-beleid in de onderneming. Voor grote ondernemingen, die wel verplicht zijn om in een jaarverslag te rapporteren over niet-financiële informatie, ligt het voor de hand dit jaarverslag als basis te nemen voor het overleg tussen bestuurder en ondernemingsraad over (I)MVO.

Nieuwe bijlage bij het OR Voorbeeldreglement

Om de rol van de ondernemingsraad bij het bevorderen van (I)MVO verder te ondersteunen heeft de raad een aparte nieuwe bijlage bij het OR Voorbeeldreglement opgesteld waarin de wettelijke aanknopingspunten voor medezeggenschap bij (I)MVO verder zijn uitgewerkt en waarin mogelijke vrijwillige afspraken tussen bestuurder en ondernemingsraad worden besproken¹. De inventarisatie van vrijwillige afspraken heeft een voorbeeldfunctie en is derhalve niet uitputtend. Afspraken over (I)MVO blijven immers maatwerk.

De nieuwe bijlage bij het OR Voorbeeldreglement over de rol van de ondernemingsraad bij (I)MVO zal ook worden meegenomen bij de eindevaluatie van de SER-Verklaring Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, die de commissie in de zomer van 2012 verwacht af te ronden.

Hoogachtend,

Dr. A.H.G. Rinnooy Kan
Voorzitter

Dr. B. van Riel
Secretaris

¹ De nieuwe bijlage bij het OR Voorbeeldreglement is bij dit briefadvies als Bijlage 1 bijgevoegd.

Bijlage 1

Afspraken over de rol van de OR bij (I)MVO

Nieuwe bijlage C bij het Voorbeeldreglement SER

1. MVO als basiskenmerk van hedendaags ondernemen

Wat is (I)MVO?

Het thema van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) staat steeds duidelijker op de agenda van bedrijven, politiek en maatschappij. Het begin wordt vaak gelegd bij het SER-advies *De winst van waarden* van eind 2000. Het toen ontwikkelde concept (triple P, MVO als corebusiness, maatwerk) is nog steeds actueel. De SER constateert in het advies dat de zorg voor de maatschappelijke effecten van het ondernemen behoort tot de *corebusiness* van de onderneming. De onderneming zoekt in de samenleving bevestiging voor de uitoefening van haar kernfuncties; de samenleving verschaft de onderneming ruimte en erkenning – de *licence to operate* – wanneer in bevredigende mate aan de maatschappelijke verwachtingen wordt voldaan. Volgens het advies bepalen in de kern twee elementen of met recht van maatschappelijk verantwoord ondernemen kan worden gesproken:

1. het bewust richten van de ondernemingsactiviteiten op waardecreatie in drie dimensies – *Profit, People, Planet* – en daarmee op de bijdrage aan de maatschappelijke welvaart op lange termijn;
2. een relatie met de verschillende belanghebbenden onderhouden op basis van doorzichtigheid en dialoog, waarbij antwoord wordt gegeven op gerechtvaardigde vragen uit de maatschappij.

Sinds het advies uit 2000 is de internationale dimensie van MVO steeds belangrijker geworden, als onderdeel van het onomkeerbare proces van globalisering. Het SER-advies *Duurzame globalisering* van juni 2008 bevat daarom een omvangrijk hoofdstuk over internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO). Daaruit vloeide de SER-Verklaring IMVO van december 2008 voort, gericht aan alle relevante partijen in het bedrijfsleven.

IMVO heeft betrekking op zowel de P van People als die van Planet en van Profit in een internationaal kader. IMVO richt zich daarbij niet alleen op het handelen van internationaal opererende Nederlandse bedrijven, maar ook op hetgeen er in 'hun' keten gebeurt. Onder verantwoord ketenbeheer verstaat de SER het vrijwillige maar niet-vrijblijvende commitment van bedrijven om een positieve invloed uit te oefenen op het sociaal en milieubeleid van hun toeleveranciers.

Het bewustzijn is steeds groeiend dat MVO het vanzelfsprekende hedendaagse basiskenmerk van ondernemen is respectievelijk behoort te zijn en dus niet vrijblijvend kan zijn. Het is gewoon ondernemen in de 21^e eeuw, vrijwillig en uiteraard op basis van het nationale en internationale normatieve kader. Dat laatste is wat IMVO betreft in de SER-Verklaring Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen uitvoerig beschreven.

MVO en de corporate governance code

In de in 2009 herziene corporate governance code wordt MVO expliciet gezien als onderdeel van goed ondernemingsbestuur. De Code bepaalt dat de Raad van Bestuur beleid moet formuleren ten aanzien van de "voor de onderneming relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen". Bedrijven die onder de Nederlandse Corporate Governance Code vallen (beursvennootschappen) zijn op grond daarvan sinds 1 januari 2009 verplicht ook maatschappelijke aspecten van de bedrijfsvoering ter goedkeuring voor te leggen aan hun raad van commissarissen en in hun jaarverslag hieraan aandacht te besteden (volgens het principe: 'comply or explain').

Betrokkenheid OR

De OR is ingesteld in het belang van het goed functioneren van de onderneming in al haar doelstellingen (artikel 2 WOR). Aangezien erkend wordt dat zorg voor de maatschappelijke aspecten van het ondernemen een hedendaags basiskenmerk van ondernemen is, ligt een bepaalde betrokkenheid van de OR bij het MVO-beleid van de onderneming voor de hand.

De OR kan zowel een rol spelen in de beleidsvorming als bij de implementatie van het MVO-beleid en het creëren van draagvlak hiervoor in de onderneming. De ervaring leert dat de OR enerzijds kan helpen om het MVO-beleid dat door het bestuur van de onderneming is vastgesteld, onder de aandacht te brengen op de werkvloer via haar eigen communicatiekanalen en netwerken. Anderzijds kan de OR ook nieuwe ideeën en eventuele knelpunten ontsluiten voor het bestuur van de onderneming en hiermee een katalyserende rol vervullen.

De OR heeft, gegeven de reikwijdte van de WOR, allereerst een betrokkenheid bij het MVO-beleid van de eigen onderneming en zijn werknemers in Nederland. Maar de OR kan ook een rol spelen bij het creëren van draagvlak voor de internationale aspecten van MVO en verantwoord ketenbeheer van bedrijven. In een aantal grote multinationale ondernemingen hebben OR'en hier al invulling aangegeven (zie paragraaf drie).

Hieronder worden eerst de aanknopingspunten in de WOR voor de betrokkenheid van de OR bij het MVO-beleid besproken. Daarna wordt ingegaan op mogelijke vrijwillige afspraken tussen OR en bestuurder.

2. Aanknopingspunten in de wet

Aanknopingspunten in de WOR

Binnen een organisatie zijn er ontwikkelingen die op alle fronten het reilen en zeilen van een organisatie beïnvloeden, ook ontwikkelingen die voor maatschappelijk verantwoord ondernemen van belang zijn. Op basis van die ontwikkelingen baseert een organisatie een strategie, waarvan het resultaat – als het goed is – op de langere termijn gunstig is voor de organisatie. De ondernemingsraad speelt in dat proces van strategische planvorming een rol.

- Artikel 24 WOR: overlegvergadering
Tijdens de vergadering over de algemene gang van zaken in een organisatie bespreekt de ondernemingsraad met de bestuurder over ontwikkelingen die van invloed zijn op het strategisch beleid van de organisatie. Een artikel 24-overleg is daarmee bij uitstek geschikt om ook over maatschappelijk verantwoord ondernemen te spreken met de bestuurder.
- Artikel 28 WOR: stimulerings taken ondernemingsraad
De WOR kent aan de ondernemingsraad een aantal taken toe, die als 'stimulerings taken' kunnen worden opgevat. Veel van deze taken hebben raakvlakken met maatschappelijk verantwoord ondernemen, bijvoorbeeld de zorg voor het milieu, gelijke behandeling en diversiteit. Daarnaast zijn er raakvlakken met de naleving van arboregelingen en het stimuleren van werkoverleg.
- Artikel 23 lid 3 WOR: initiatiefrecht ondernemingsraad
Verder kan de ondernemingsraad gebruikmaken van zijn initiatiefrecht om maatschappelijk verantwoord ondernemen op de agenda te zetten. Het is daarbij niet noodzakelijk dat de ondernemingsraad met een volledig uitgewerkt en doordacht voorstel komt. Dat mag natuurlijk wel, hoewel het soms efficiënter is dat de ondernemingsraad een onderwerp – zoals maatschappelijk verantwoord ondernemen

– in eerste instantie gewoon bespreekbaar maakt. Op die manier kunnen OR en bestuurder samen bekijken of en hoe het onderwerp kan worden aangepakt.

- Artikelen 31a en 31b WOR: informatie aan de ondernemingsraad
Tweemaal per jaar moet de onderneming uitvoerige informatie aan de ondernemingsraad verschaffen over het financieel-economische beleid (31a) en ten minste eenmaal per jaar over het sociaal ondernemingsbeleid (31b). Deze informatie moet dan vervolgens in één of meer overlegvergaderingen worden besproken.
Uit de informatie die de ondernemingsraad met betrekking tot het gevoerde financieel-economische beleid (31a) onder ogen krijgt, kan de ondernemingsraad ook beoordelen op welke wijze een onderneming bijvoorbeeld aandacht heeft besteed aan duurzaam inkopen/ duurzaam aanbesteden, duurzame mobiliteit, duurzaam bouwen, duurzame energie en bedrijfsinterne milieuzorg.
Hoewel de schriftelijke informatie over het sociaal beleid (31b) van een onderneming slechts gegevens bevat over de aantallen en de verschillende groepen van de in de onderneming werkzame personen en het sociaal beleid dat de onderneming ten aanzien van die personen heeft gevoerd, moeten die gegevens wel zo worden aangeleverd, dat daaruit blijkt welke uitwerking de verschillende onderdelen van het sociaal beleid hebben gehad voor afzonderlijke bedrijfsonderdelen en functiegroepen. Op die manier kan de ondernemingsraad het sociaal beleid ook op maatschappelijk verantwoord ondernemen beoordelen.

Naast bovenstaande algemene aanknopingspunten heeft de OR advies- en instemmingsrecht op enkele concrete aspecten van MVO. Via het adviesrecht op investeringen en het milieubeleid (interne milieuzorg) (artikel 25 WOR, lid 1h en 1l) kan de ondernemingsraad invloed uitoefenen op 'profit'- en 'planet'-aspecten van MVO. Via het instemmingsrecht op zaken als arbeidsomstandigheden en personeelsopleiding (artikel 27 WOR) oefent de ondernemingsraad invloed uit op de 'people'-kant van MVO. Hierbij moet de ondernemingsraad er wel op letten dat de WOR wat het advies- en instemmingsrecht betreft een nationale werkingssfeer heeft.

Aanknopingspunten in het BW

- Artikel 2:391 lid 1 BW: ook niet-financiële aspecten noemen in jaarverslag
Volgens dit artikel zijn grote ondernemingen¹ verplicht ook te rapporteren over niet-financiële verplichtingen van de onderneming voor zover deze relevant zijn voor de interpretatie van de financiële informatie en de positie van de onderneming. De ondernemingsraad zou de bespreking van het jaarverslag en dan ook vooral het onderdeel over niet-financiële verplichtingen – waarvan maatschappelijk verantwoord ondernemen onderdeel kan uitmaken – op de agenda van de overlegvergadering kunnen plaatsen.
- Artikel 2:107a lid 1 sub b juncto lid 3 BW: standpunt ondernemingsraad in algemene vergadering van aandeelhouders
Het gaat hier om het spreekrecht van de OR in de aandeelhoudersvergadering van naamloze vennootschappen. Dit artikel biedt ruimte aan de OR om ook aspecten van IMVO in de aandeelhoudersvergadering aan de orde te stellen.

Het bovenstaande laat zien dat een ondernemingsraad op diverse manieren (internationaal) maatschappelijk verantwoord ondernemen of aspecten ervan aan de orde kan stellen. Het kan zijn dat de OR hierbij behoefte heeft aan aanvullende kennis en expertise, gegeven de

¹ Bij 'grote ondernemingen' gaat het om ondernemingen die voldoen aan twee van de volgende criteria: 1) activa meer dan 17,5 mln. euro, 2) meer dan 250 werknemers en 3) netto-omzet meer dan 35 mln. euro.

complexiteit van (I)MVO-vraagstukken. Via het informatierecht (artikel 31a WOR), het recht om een beroep te doen op een externe deskundige (artikel 16 WOR) en/of een thematische medezeggenschapscommissie (artikel 15 WOR) kan de OR de benodigde kennis en expertise opbouwen of inwinnen.

3. Mogelijkheden voor vrijwillige afspraken

Zoals hierboven is aangegeven, is de overlegvergadering bij uitstek geschikt om met de bestuurder te spreken over maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daarbij kan het gaan over zowel de beleidsontwikkeling als het implementeren van het MVO-beleid in de onderneming en het scheppen van draagvlak hiervoor.

Naast het agenderen van MVO-onderwerpen voor de overlegvergadering kunnen bestuurder en OR vrijwillig aanvullende afspraken maken. In (middelgrote) ondernemingen die niet verplicht zijn om in een jaarverslag te rapporteren over niet-financiële informatie, kunnen OR en bestuurder bijvoorbeeld afspreken dat de bestuurder jaarlijks informatie geeft over het gevoerde (I)MVO-beleid en dit integreert in het sociaal jaarverslag, ter bespreking in de overlegvergadering.

Bij internationale MVO-vraagstukken vormen de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen een overkoepelend normenkader voor het internationaal opereren van bedrijven. De richtlijnen maken duidelijk wat de Nederlandse overheid van bedrijven in het buitenland verwacht op het gebied van MVO. De richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan als: werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen, mensenrechten, kinderarbeid, milieu, corruptie en ketenbeheer². In 2011 zijn de richtlijnen herzien; ze worden door het bedrijfsleven onderschreven en ze vormen ook een belangrijk onderdeel van de SER-Verklaring IMVO (2008)³.

De Stichting MNO heeft een Modelcode ontwikkeld waarmee de OR zijn betrokkenheid bij het MVO-beleid verder kan formaliseren⁴.

Mogelijke onderwerpen voor de overlegvergadering

Onderstaande inventariseert een aantal mogelijke (internationale) MVO-onderwerpen die tijdens de overlegvergadering met de bestuurder aan de orde kunnen komen. Deze inventarisatie heeft een voorbeeldfunctie en is niet uitputtend. Verder moet worden bedacht dat MVO bovenal maatwerk is.

- Algemene uitgangspunten: Wat betekent maatschappelijk verantwoord ondernemen in dit bedrijf? Welke veranderingen ten gunste van duurzaamheid zijn wenselijk? Hoe kan de bekendheid van de visie en missie van het bedrijf ten aanzien van MVO worden vergroot? Heeft het bedrijf een duurzaam inkoopbeleid? Hoe kunnen de OESO-richtlijnen worden ingebed in het opereren van het bedrijf?
- Specifieke doelstellingen: Is het zinvol om specifieke doelstellingen te formuleren, ten aanzien van zaken van zoals ketenbeheer of CO₂-reductie? Welke capaciteit en expertise in het bedrijf is nodig voor het behalen van deze doelstellingen? Wat zijn mogelijke knelpunten hierbij? Hoe kan het draagvlak binnen het bedrijf voor het behalen van deze doelstellingen worden vergroot?
- Inzet MVO-instrumenten: Is het zinvol een leverancierscode te ontwikkelen? Wat zijn elementen voor een dergelijke code? Hoe kan een dergelijke code zo effectief

² Zie www.oesorichtlijnen.nl voor meer informatie.

³ Zie ook SER (2011), *Tweede Voorgangsrapportage Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen*, 17 maart 2011.

⁴ Stichting MNO (2011) *De rol van medezeggenschap bij maatschappelijk verantwoord ondernemen*.

mogelijk worden ingezet? Wat zijn ervaringen binnen het bedrijf met het hanteren van dergelijke codes?

- Sociaal jaarverslag: De bestuurder zou jaarlijks informatie kunnen geven over het gevoerde (I)MVO-beleid, dit integreren in het sociaal jaarverslag en vervolgens in de overlegvergadering met de OR bespreken?
  - Overleg externe stakeholders: Welke rol kan de OR spelen in het overleg over MVO met externe stakeholders zoals vakbonden en ngo's?
-
-